

SERAS
ARTŪRAS KONANAS DOILIS

BASKERVILIŲ ŠUO

Happy New Year

THE EDITOR AND STAFF OF
THE "ERITREAN DAILY NEWS"
THE PUBLIC INFORMATION
OFFICER AND PERSONNEL OF
THE BRITISH MINISTRY OF
INFORMATION, ERITREA,
WISH ALL OUR READERS AND
ADVERTISERS A HAPPY AND
PROSPEROUS NEW YEAR.
AS NEW YEAR'S DAY HAS
BEEN DECLARED A PUBLIC
HOLIDAY IN ERITREA, WE
SHALL NOT APPEAR AGAIN
UNTIL WEDNESDAY MORNING

FIZZLING

Allies Must Reorganise To Beat Rundstedt

New Strategic Situation Dictates In Army Grouping

By JON KIMCHE, Reuter's Military Correspondent

Once again the situation of the Allies in the West invites an annihilating attack by Rundstedt's force consisting of a potential

Iš anglų kalbos vertė
ROMUALDA ZAGORSKIENĖ

I

PONAS ŠERLOKAS HOLMSAS

Ponas Šerlokas Holmsas, mėgdavęs keltis labai vėlai, nors dažnokai per naktį išbūdavo visai negulęs, sėdėjo prie stalo ir valgė pusryčius. Aš stovėjau ant kilimėlio palei židinį ir varčiau lazda, kurią vakar buvo pamiršęs mūsų svečias. Tai buvo graži stora palmės lazda su bumbulu ant galo. Po pat bumbulu pritaisyta plati – kokio colio – sidabrinė plokštelė su graviruotais žodžiais: *Karališkosios medikų kolegijos nariui Džeimsui Mortimeriui, CKL draugai ir data 1884*. Kaip tik su tokiomis lazdomis – oriomis, solidžiomis ir tvirtomis – vaikšto senamadžiai šeimos gydytojai.

– Na, Vatsonai, ką galite apie ją pasakyti?

Holmsas sėdėjo nusisukęs ir negalėjo matyti, ką veikiu.

– Iš kur jūs žinot, ką darau? Ar tik neturite pakaušyje akių?

– Nieko panašaus. Tačiau priešais save turiu ką kita – puikiai nublizgintą sidabrinį kavinuką, – tarė jis. – Sakykite, Vatsonai, ką jūs manote apie mūsų svečio lazda? Kadangi mums nepasisekė pamatyti jo paties ir neturime jokio supratimo, ko jis buvo atėjęs, šis atsitiktinis suvenyras mums labai svarbus. Nusakykite iš lazdos, kas jis per žmogus.

– Man atrodo, – pradėjau aš, kiek įstengdamas vadovaudamasis savo draugo metodu, – kad daktaras Mortimeris yra senyvas, klestintis, visų gerbiamas medikas, jei pažįstami jam įteikė šią dovaną kaip pagarbos ženklą.

– Gerai! – tarė Holmsas. – Puiku!

– Be to, aš manau, kad jis, ko gero, yra kaimo gydytojas ir ligonius dažniausiai lanko pėsčias.

– Kodėl?

– Todėl, kad lazda, kuri yra buvusi labai graži, dabar taip nunešiota, jog sunku ją įsivaizduoti miesto gydytojo rankose. Storas geležinis antgalis visai nudilęs – vadinasi, gydytojas yra daug su ja vaikščiojęs.

– Išties! – pasakė Holmsas.

– Toliau: *CKL draugai*. Man rodos, tai kokios nors ložės nariai, kurie padovanojo jam tą lazda, atsidėkodami už suteiktą medicinos pagalbą.

– Dievaži, Vatsonai, jūs pranokstate save! – stumtelėjęs krėslą atgal sušuko Holmsas ir ėmė degtis cigaretę. – Turiu pasakyti, kad, aprašinėdamas kuklius mano darbus, jūs nepakankamai vertinate savo paties sugebėjimus. Gal pats ir nešviečiate, bet esate šviesos laidininkas. Kai kurie žmonės, nors patys nėra genijai, turi nuostabią galią įžiebtį genialių minčių kitiems. Prisipažįstu, brangusis drauge, aš jums esu be galo dėkingas.

Holmsas dar niekada nebuvo taip apie mane kalbėjęs, todėl nesiginsiu – tokie žodžiai man buvo labai malonūs, juk iki tol jis ne kartą buvo man uždavęs širdį savo abejingumu, kai juo žavėdavausi arba stengdavausi išgarsinti jo darbo metodus. Be to, didžiavausi tiek išmokęs tais metodais naudotis, kad net pelniau pagyrimą.

Holmsas paėmė lazda man iš rankų ir nužvelgė ją. Paskui, kažkuo susidomėjęs, pasidėjo cigaretę, nusinešė lazda prie lango ir apžiūrėjo pro lupą.

– Įdomu, nors ir ne kažin kas, – pasakė jis, vėl grįžęs į savo mėgstamą sofos kampą. – Ant lazdos yra pora žymių. Iš jų galima padaryti keletą išvadų.

– Nejaugi aš ko nepastebėjau? – gana išdidžiai paklausiau. – Tikiuosi, nepraleidau nieko svarbaus.

– Deja, brangusis Vatsonai, didesnė jūsų išvadų dalis yra klaidinga. Sakydamas, kad mane įkvepiate, aš, prisipažįstu, turėjau galvoj štai ką: jūsų klaidos dažnai man padeda rasti tiesą. Tačiau šį kartą nelabai apsirikote. Tas žmogus tikrai yra kaimo gydytojas. Ir daug vaikšto.

– Vadinasi, mano teisybė.

– Šiuo atžvilgiu – taip.

– Bet juk tai – viskas.

– Ne ne, brangusis Vatsonai, jokių būdu ne. Aš, pavyzdžiui, manyčiau, kad tą dovaną daktaras gavo greičiau iš ligoninės negu iš ložės ir kad raidės *CK*, einančios prieš žodį *ligoninė*, sakyte sako, jog toji ligoninė yra Čering Kroso.

– Gal ir jūsų teisybė.

– Iš visko atrodo, kad taip ir bus. Ir jei mes pasirinksimė šią hipotezę, turėsime naują pagrindą šio nežinomojo svečio charakteristikai kurti.

– Gerai, sakykim, *CKL* reiškia Čering Kroso ligoninę. Kokią išvadą iš to galima padaryti?

– Ar jums pačiam neateina į galvą? Juk žinote mano metodus. Pamėginkite juos pritaikyti!

– Aš tegaliu padaryti vieną aiškią išvadą: tas žmogus, prieš išvažiuodamas į kaimą, dirbo mieste.

– Man atrodo, kad galime eiti dar toliau. Pasvarstykim. Kokia proga labiausiai tinka įteikti tokią dovaną? Kada jo draugai galėjo susidėję padovanoti lazda kaip palankumo ženklą? Greičiausiai tada, kai daktaras Mortimeris išėjo iš ligoninės, nusprendęs verstis privačia praktika. Mes žinome,

jog tai dovana. Be to, spėjame, kad tarnyba miesto ligoninėje buvo iškeista į praktiką kaime. Taigi gal nebus per drąsu pasakyti, jog dovana jis gavo išėjimo iš ligoninės proga?

– Visai galimas daiktas.

– Beje, įsidėmėkite, jis nebuvo ordinarinis ligoninės gydytojas. Tokias pareigas gali gauti tik gerą praktiką Londone turintis žmogus, o šitoks į kaimą nevažiuos. Tai kuo jis dirbo? Jei jis ne ordinarinis gydytojas, vadinasi, galėjo būti tik kuratorius, gyvenantis ligoninėje, – ne ką geriau už praktikančią. Iš ligoninės jis išėjo prieš penkerius metus – data yra ant lazdos. Taigi, brangusis Watsonai, jūsų rimto pagyvenusio šeimos gydytojo nebėra ir prieš mus iškyla malonus, jaunas, nė trisdešimties metų neturintis vyrukas, ne garbėtroška, išsi-
blaškęs, mylintis savo šunį, kuris apytikriai gali būti didesnis už terjerą, bet mažesnis už mastifą.

Šerlokas Holmsas atsilošė sofoje ir ėmė leisti į lubas banguojančius dūmų kamuoliukus, o aš nepatikliai nusijuokiau.

– Neįmanoma patikrinti, ar teisingi paskutiniai jūsų žodžiai, – pasakiau, – bet sužinoti keletą smulkmenų apie to žmogaus amžių ir profesiją visai nesunku.

Iš savo nedidelės medicinos knygų lentynos išsiėmiau medicinos žinyną ir suradau reikiamą pavardę. Mortimeriai buvo keli, bet aš tuoj radau tą, kuris galėjo būti mūsų svečias. Garsiai perskaičiau:

Mortimeris, Džeimsas, Karališkosios medikų kolegijos narys nuo 1882 m. Grimpenas, Dartmuras, Devonas. 1882–1884 m. Čering Kroso ligoninės kuratorius. Apdovanotas Džeksono premija lyginamosios patologijos srityje už straipsnį „Ar liga ne atavizmo reiškinyš?“. Švedijos patologų draugijos narys korespondentas. Parašė straipsnius: „Atavizmo anomalijos“ („Lancetas“, 1882 m.), „Ar

mes progresuojame?“ („Psichologijos žurnalas“, 1883 m. kovo mėn.). Grimpeno, Torslio ir Hat Berou parapijų gydytojas.

– Nė žodžio apie jokią ložę, Vatsonai, – šelmiškai šypsodamasis tarė Holmsas, – bet jis kaimo gydytojas, kaip jūs atspėjote. Vadinasi, mano prielaida teisinga. O būdvardžius, jeigu gerai prisimenu, sakiau tokius: malonus, ne garbėtroška ir išsiblaškęs. Kiek žinau iš patyrimo, tik malonūs žmonės gauna dovanų, tik ne garbėtroškos atsižada karjeros Londone ir keliasi į kaimą, tik išsiblaškę gali palikti lazda, o ne vizitinę kortelę, išlaukę jūsų kambaryje visą valandą.

– O šuo?

– Šuo paprastai neša lazda paskui šeimininką. Kadangi lazda gana sunki, šuo laiko ją tvirtai įsikandęs per vidurį, ir dantų žymės aiškiai matyti. Šuns nasrai, kaip galima spręsti iš atstumo tarp dantų žymių, man rodos, yra per dideli terjerui ir per maži mastifui. Tai galėtų būti... Taip, dievaži, tai gauvuotasis spanielis!

Sulig šiais žodžiais jis pakilo, perėjo per kambarį ir stabtelėjo lango nišoje. Holms'o balsas skambėjo taip tvirtai, kad aš nustebęs pažvelgiau į jį.

– Mielas drauge, iš kur jūs tai žinote?

– Labai paprasta: matau tą šunį prie pat mūsų slenksčio, o štai ir jo šeimininkas skambina. Būkite geras, Vatsonai, neišeikite. Judo esate profesijos broliai, ir man gali prireikti jūsų pagalbos. Ši akimirka, Vatsonai, lemtinga. Girdite žingsnius ant laiptų? Jie įeis į jūsų gyvenimą, tik nežinia, ką atneš – gerį ar blogį... Kam daktarui Džeimsui Mortimeriui, mokslo vyrui, reikalingas nusikaltimų tyrėjas Šerlokas Holmsas? Prašom.

Svečio išvaizda mane nustebino, nes tikėjausi pamatyti tipiską kaimo gydytoją. Jis buvo labai aukštas ir laibas, ilga

nosimi, kuri nelyginant snapas kyšojo tarp pilkų skvarbių, arti viena kitos esančių akių, žybčiojančių pro akinius auksiniais rėmeliais. Apsirengęs kaip dera jo profesijos žmogui, tik gana nevalyvai: švarkas nešvarus, kelnės apspurusios. Pakumpęs, nors dar jaunas, galva kiek atsikišusi į priekį, o veidas švyti gerumu. Vos tik įėjęs, jis pamatė lazda Holmsa rankose ir, džiugiai šuktelėjęs, pribėgo artyn.

– Tai laimė! – tarė jis. – Jokių būdu negalėjau prisiminti, ar palikau čia, ar laivininkystės kontoroje. Nieko taip nesigalėjčiau kaip jos.

– Jei neklystu, dovana, – pasakė Holmsas.

– Taip, sere.

– Čering Kroso ligoninės?

– Keleto ten dirbančių draugų vestuvių proga.

– Kaip blogai! – tarė Holmsas, kraipydamas galvą. Daktaras Mortimeris kiek nustebęs sumirkčiojo pro akinius.

– Kodėl blogai?

– Tik todėl, kad sugriovėte mūsų išvadas. Sakot, vestuvių proga?

– Taip, sere. Aš vedžiau ir išėjau iš ligoninės, drauge žlugo ir visos viltys pasidaryti konsultantu. Reikėjo turėti savo namus.

– Matot, matot, mes ne taip smarkiai ir suklydome, – pasakė Holmsas. – Na, o dabar daktaras Džeimsas Mortimeris...

– Ne, sere, tik kuklus Karališkosios medikų kolegijos narys. Aš neturiu daktaro laipsnio.

– Esate mokslininko tipo žmogus.

– Anoks čia iš manęs mokslininkas, pone Holmsai, aš tik renku kriaukleles pažinimo vandenyno pakrantėse. Jei neklystu, kalbu su ponu Šerloku Holmsu, o ne su...

– Ne, štai čia mano draugas daktaras Vatsonas.

– Malonu jus matyti, sere. Jūsų pavardę esu girdėjęs minint kartu su jūsų draugo. Jūs nepaprastai įdomus, pone Holmsai. Visai nesitikėjau, kad jūsų kaukolė tokia pailga ir taip gerai išsivystę antakių lankai. Gal malonėtumėte leisti man pačiupinėti jūsų momens siūlę? Tokios kaukolės kopija, sere, kol originalas dar neprieinamas, galėtų puošti kiekvieną antropologijos muziejų. Nemanykite, kad pataikauju, bet, dievaži, norėčiau turėti tokią kaukolę.

Šerlokas Holmsas mostu pasiūlė keistajam svečiui kėdę.

– Jūs, matyt, esate toks pat savo srities entuziastas kaip aš savo, – pasakė jis. – Iš jūsų smiliaus atrodo, kad pats sukatės cigaretės. Nesivaržykite, užsirūkykite.

Vyriškis išsiėmė tabako bei popieriaus ir itin vikriai susisuko cigaretę. Ilgi virpantys jo pirštai judėjo mikliai, nelyginant vabzdžio čiuptuvėliai.

Holmsas tylėjo, bet iš to, kaip žvilgčiojo į keistąjį svečią, supratau, kad šis jį sudomino.

– Manau, sere, – pagaliau prabilo jis, – kad ne vien norėdamas ištirti mano kaukolę suteikėte man garbę, apsilankę vakar vakare ir šiandien?

– Ne, sere, ne, nors ir esu laimingas, kad man tokia proga pasitaikė. Aš pas jus atėjau, pone Holmsai, nes turiu labai rimtą ir nepaprastą problemą, o pats, prisipažįstu, nesu praktiškas žmogus. Laikydamas jus antruoju ekspertu Europoj...

– Štai kaip, sere! Ar nepasakytumėt, kas turi garbę būti pirmuoju? – šurkštokai paklausė Holmsas.

– Grynai mokslo žmonėms imponuoja mesjė Bertiljono darbai.

– Tai gal jums verčiau reikėjo į jį ir kreiptis?

– Aš pasakiau, sere, „mokslo žmonėms“, bet kaip praktikas jūs esate vienintelis – tai pripažįsta visi. Tikiuosi, sere, kad nebūsiu netyčia...

– Šiek tiek, – atsakė Holmsas. – Aš manau, daktare Mortimeri, kad išmintingai padarytumėt, jei malonėtumėt be naujų nukrypimų, paprastai nusakyti tą problemą, kuriai išspręsti prireikė mano pagalbos...

II

BASKERVILIŲ GIMINĖS PRAKEIKSMAS

– Kišenėje aš turiu rankraštį, – pasakė daktaras Džeimsas Mortimeris.

– Aš tai pamačiau, kai tik įėjot į kambarį, – tarė Holmsas.

– Tai senas rankraštis.

– Aštuonioliktojo amžiaus pradžios, jei nesuklastotas.

– Iš kur jūs žinote, sere?

– Kalbėdamas jūs visą laiką man jį rodote iškišęs per kokią porą colių. Blogas tas ekspertas, kuris negali nustatyti dokumento datos kokio dešimtmečio tikslumu. Tikriausiai esate skaitęs nedidelę mano monografiją apie tai? Sakyčiau, šio rašto data – tūkstantis septyni šimtai trisdešimtieji metai.

– Tikslūs metai – tūkstantis septyni šimtai keturiasdešimt antrieji. – Daktaras Mortimeris išsitraukė rankraštį iš priešakinės kišenės. – Šitą giminės dokumentą man patikėjo Čarlzas Baskervilis, kurio staigi ir tragiška mirtis prieš trejetą mėnesių taip sujaudino visą Devono grafystę. Galiu pasakyti, kad aš buvau ne tik sero Čarlzo gydytojas, bet ir draugas. Šis žmogus buvo stiprios valios, sumanus, praktiškas, ne itin lakios vaizduotės, kaip ir aš. Vis dėlto į šį dokumentą žiūrėjo labai rimtai ir tikėjosi tokios gyvenimo pabaigos, kokia jį, galimas daiktas, ir bus ištikusi.

Holmsas paėmė rankraštį ir pasitiesęs ant kelių išlygino.

– Išžiūrėkite, Vatsonai, kaip rašoma raidė s. Tai vienas iš kelių požymių, padėjusių man nustatyti datą.

Pro jo petį pasižiūrėjau į pageltusį popierių ir išblukusias raides. Viršuje buvo užrašyta: *Baskervil Holas*, o žemiau pakeverzoti didžiuliai skaitmenys 1742.

– Tai, atrodo, kažkoks pasakojimas.

– Taip, čia pasakojama viena Baskervilių giminės legenda...

– Bet, aš manau, tas dalykas, dėl kurio atėjote pas mane pasitarti, yra realesnis ir ne tokių senų laikų.

– Visai šių dienų! Tai itin realus ir svarbus dalykas, kurį reikia ištirti per dvidešimt keturias valandas. Bet rankraštis trumpas ir su tuo glaudžiai susijęs, tad, jei leisite, aš jį perskaitysiu.

Holmsas atsilošė krėslė, sudūrė pirštų galus ir užsimerkė, lyg atsiduodamas likimo valiai. Daktaras Mortimeris pakreipė rankraštį į šviesą ir aukštu gergždžiančiu balsu pradėjo skaityti keistą senovišką sakmę:

Daug yra pasakota apie Baskervilių šunį, bet kadangi aš, tiesioginis Hugo Baskervilio palikuonis, girdėjau tą atsitikimą iš savo tėvo, o šis iš savojo, tai dabar jį užrašau, nes tvirtai tikiu, jog viskas taip ir buvo, kaip čia pasekta. Ir aš noriu, vaikai mano, idant jūs patikėtumėt, jog tas pats teisėjas, kurs mus baudžia už nuodėmes, gali maloningai jas atleisti, ir nėra tokio sunkaus prakeiksmo, iš kurio maldomis bei atgailavimais išsivaduoti negalėtume. Taigi iš šito pasakojimo pasimokykit nebijoti praeities šešėlių ir būkit atsargūs ateityje, idant tos žemos aistros, nuo kurių mūsų giminė taip skaudžiai yra nukentėjusi, neiškerotų ir mūsų nepražudytų.

Žinokit, kad per Didįjį Sukilimą (jo istoriją, didžiai mokyto lordo Klarendono užrašytą, kuo rimčiausiai pa-

tariu jums perskaityti) Baskervil Holą valdė tos giminės palikuonis Hugas, o jo kitaip nepavadinsi kaip didžiausiu pabaida, šventvagių ir bedievių. Kaimynai, aišku, jam už tai būtų atleidę, nes mūsų krašte irgi ne šventieji gyvena, bet dėl nedorų ir žiaurių polinkių jo vardas visuose Vakaruose priežodžiu buvo tapęs.

Nutiko taip, kad tas Hugas vieno jomeno dukterį pamilo (jei žemą jo aistrą galima pavadinti tokiu kilniu vardu). To jomeno žemės netoli Baskervilių dvaro buvo. Tačiau jaunoji mergelė, kukli ir dora, jo vengė, nes vien jo vardas ją baugino. Bet kartą per Mykolines Hugas su kokiais penkiais smarkiausiais nedorėliais savo draugais atsėlino į fermą ir mergelę pasigrobė, nes gerai žinojo, kad namie tėvo nei brolių jos nebuvo. Parsivežė ją į rūmus ir viršų kambarį uždarė, o pats, kaip buvo per naktis pratęs, su bičiuliais lėbauti leidosi. Vargšė mergelė bemaž iš galvos išėjo, dainas, riksmus ir bjaurius keiksmus iš apačios girdėdama, nes, kaip žmonės pasakoja, girtas Hugas Baskervilis taip burnodavęs, kad atrodydavę, jog žemė tuojau prasisversianti ir jį už tokius žodžius prarysianti. Pagaliau iš tos baimės ji padarė tai, ko, nė pats drąsiausias ir vikriausias vyras neišdrįstų padaryti: išlipo ant namo atbrailos ir prisilaikydama už gebenės, kuri apraizgiusi pietinę sieną buvo (ir dabar tebėra), nusileido ant žemės ir per pelkes nubėgo į tėvų namus už trijų mylių nuo Baskervil Holo.

O Hugas, ilgai nelaukęs, paliko svečius savo, norėdamas nunešti belaisvei valgyti ir atsigerti, o gal ir blogesnių ketinimų turėdamas, bet narvelį rado tuščią, paukštelę išskridusią. Ir tada jį tarytumei velnias apsidė: jis nulėkė laiptais į pokylių salę, užšoko ant stalo, ropines ir maistą vartydamas, ir prieš visą draugę prisiekė, kad savo kūną ir sielą piktosioms dvasioms atiduos, jei tik tą mergšę atgaus. Lėbautojai stovėjo tokio siautulio nustebinti, bet

staiga vienas, pats nedoriausias, o gal girčiausias sušuko, kad ją reikia šunimis užpjudyti. Tada Hugas laukan išbėgo, arklinėkams įsakė kumelę pakinkyti ir šunis išvesti, davė jiems pauostyti mergaitės skepetaitę ir per mėnulio apšviestą pelkę paskui ambrijančią rują raitas leidosi.

Lėbautojai dar kiek pastovėjo nesusigaudydami, kur čia taip skubiai išsirengta buvo. Bet netrukus apkvaite jų protai suvokė, kas turi pelkėse nutikti. Visi pagavo šaukti, kas savo pistoleto, kas arklio, kas dar vienos gertuvės vyno reikalauti. Paskui pakvaišę protai kiek prašviesėjo, visi trylika, kiek buvo, sėdo ant arklių ir šoko bėglės vytis. Danguje skaisčiai švietė mėnulis, ir raiteliai greitai lėkė pirmyn tuo keliu, kur mergelė turėjo bėgti, jei į namus parkakti norėjo.

Porą mylių nujoję, jie užtiko piemenį ir paklausė, ar tas bėglės nematęs. Piemuo, kaip pasakojama, taip persigandęs buvo, kad iš pradžių nė žodžio ištarti negalėjęs, bet pagaliau pasakęs, jog ir vargšę mergaitę, ir iš paskos lekiančius šunis regėjęs. „Bet tai ne viskas, – pridūrė jis. – Kai pro mane ant juodosios kumelės Hugas Baskervilis prajojo, paskui ją be garso pragaro šuo nulėkė; sergėk Dieve, kad tokio niekada paskui save nepamatyčiau.“

Girti skvairai piemenį iškeikė ir toliau nujojo. Bet netrukus jie iš baimės nustėro, nes pasigirdo kanopų bildesys ir pro juos vilkdama kamanas, visa apsiputojusi juodoji kumelė be raitelio pralėkė. Lėbautojai į krūvą susimetė, nes jiems labai baisu pasidarė, bet vis tiek per pelkę toliau jojo, nors kiekvienas, jei ne draugai, mielai arklių atgal būtų pasukęs. Taip pamažėl jodami, jie pagaliau pamatė šunis. Šie, nors grynos veislės ir labai pikti buvo, inkštė susigrūdę palei gilią daubą, arba griovą, kaip mes čia, pelkėse, sakome; kiti į šalį nuspūdinę, o dar keli, pasišiaušę ir akis išvertę, į siaurą slėnį priešaky žiūrėjo.